

הרמב"ן והתשב"ץ פסקו כרב זירא שיש מצוה מדאוריתא, ובכל מצב חייבים לבוא לא"י אפילו כשאין בה ישיבות המרביצות תורה תמיד, וקיום התורה והמצוות לא נוח ביחס לחו"ל – ע' דבר אברהם ח"א סי' י"א ענף ב' סוף אות ו' שגם הוא תלה את מחלוקת הרמב"ם ורמב"ן במחלוקת רב יהודה ורב זירא מטעם אחר.

הערת הרב זלמן נחמיה גולדברג שליט"א

מה שהביא המחבר בשיטת הרמב"ם שאין מצות ישוב ארץ ישראל מן התורה לכאורה הדבר תמוה ביותר שהרי מפורש לאו בתורה "לא תסגיר עבד אל אדוניו" ולשון הרמב"ם פ"ח מעבדים ה"י: -עבד שברח מחוצה לארץ אין מחזירין אותו לעבדות ועליו נאמר לא תסגיר עבד אל אדוניו ואומרים לרבו שיכתוב לו גט שיחרור ויכתוב לו שטר חוב בדמיו עד שתשיג ידו ויתן לו ואם לא רצה האדון לשחררו מפקיעים בית דין שיעבודו מעליו וילך לו- ודין זה נפסק גם בשו"ע יור"ד סימן רס"ז ספ"ה, ולא זו נמנה במגן המצות ברמב"ם ובחינוך. וקשה איך יתכן מצוה זו להרמב"ם שלית ליה כלל מצות ישוב ארץ ישראל מן התורה. וראיתי בספרו של הרב המחבר בדף קנ"א שכתב שהגר"א כתב על דין זה שפסק זה הוא דלאו כר"ח כהן. אכן המעיין יראה שהגאון כתב כן בסעיף פ"ד, אבל בסעיף פ"ה ששם כתוב המצוה שלא תסגיר עבד לא כתב הגר"א כלום והרי מזה סתירה לדעת הרמב"ם. אכן יש לדחוק לפי מה שכתב החינוך מ' תקס"ח משרשי המצות שרצה הקל לכבוד הארץ שהבורח לשם ינצל מעבדותו כדי שניתן אל ליבנו כבוד המקום ונקבע בלבבנו בהיותנו שם יראת השם יתעלה וכו' עכ"ל ונאמר שאף שהמצוה לגור בארץ ישראל אינה מן התורה אבל הכבוד לכבוד את א"י הוא מן התורה ודוחק. ויותר נראה, שיש הרבה דברים בתורה שהעריכה תורה בגדל חשיבותם ומ"מ אינה מצוה כל שלא נאמר בלשון ציווי. ומצינו כעין זה בחצי עבד וחצי בן חורין שלישיא שפחה אינו יכול ולישא בת חורין אינו יכול ליבטל והלוא לא נברא העולם אלא משום פו"ר שנאמר לא תוהו בראה לשבת יצרה אלא כופין את רבו ועושין אותו בן חורין. ובתוס' ב"ב י"ג א ד"ה שנאמר כתבו בשם ר"י שלכן אמרו את הפסוק "לא תוהו בראה" ולא הביאו את הפסוק בתורה "פרו ורבו", משום שלא היו כופין את הרב בשביל מצוה של העבד שאינו יכול לקיים מצד שהוא אנוס. אבל בגלל לא תוהו בראה שזה מצוה רבה כופין גם אם העבד אנוס. וקשה א"כ למה לא כופין בחציה שפחה וחציה בת חורין שאין אשה מצווה בפו"ר אבל מ"מ גם עליה נאמר לא תוהו בראה. מבואר שם בתוס' שכיון שגם אם ישחררו את החציה שפחה לא נכוף אותה לינשא כיון שאינה מצווה בפו"ר לכן אין כופין את רבה עיין שם. הרי שבשביל לא תוהו בראה אין כופין את האדם לקיים. והטעם נראה כיון שאינו בלשון מצוה רק סברה שהקב"ה ברא העולם בשביל זה אבל כיון שאינו ציווי אין כופין על זה אבל את האדון כופין שיכול העבד לקיים. וכן בישוב ארץ ישראל אף שאינו מצוה שלא נאמר בלשון ציווי מ"מ ענין גדול הוא וכמו שמצינו באברהם אבינו וביצחק לכן אף שאין כופין על זה מ"מ כופין את הרב שהעבד יכול לקיים כן נראה לענ"ד.

הערת הכותב כיהודה ועוד לקרא אפשר להביא ראיה לדבריו מהכס"מ ריש הלכות תפילה שהסביר למה הרמב"ם לא הביא מקור למצות תפילה מהפסוק "לעבדו בכל לבבכם" מפני שנאמר בדרך סיפור דברים "אם תשמעו לאהבה את ה' וכו' ונתתי מטר ארצכם". וכן מהכס"מ ריש הלכות בית הבחירה שהסביר למה הרמב"ם לא הביא את מצות בנין בית המקדש מהפסוק "והיה המקום אשר יבחר ה' וכו'" – כדעת הסמ"ג – דהתם לא פקיד לבנות בית הבחירה אלא סיפור בעלמא דקאמר שיביאו קרבנות למקום אשר יבחר ה'.